בס"ד

גדולים וצדיקים פורשים חסותם על כפר אתא

התנגדותו של מרן החזו"א להפריד בין הקהילות ומעורבותו בעזיבת הגר"ב מנדלזון את כפר אתא לקוממיות * כשמרן הסטייפלר הגיע למכור את ספריו 'קהילות יעקב' בכפר אתא וכשהתבקש לומר פרקי תהלים להצלחת מעמדם של שני השוחטים בכפר * השחקנים שחזרו בתשובה לאחר השבת במחיצת בעל ה'שומר אמונים' * גיצי אש מהשבת ההיסטורית במחיצת האחים הקדושים לבית ויז'ניץ בשבת הגדול תשי"א * וגם: פנינים נוטפי עסיס מהנהגתו של הגר"ב מנדלזון ב'רב שיח' ייחודי המתפרסם לראשונה * אכסניה של תורה

יוסף מאיר האס

שמם הטוב של יהודי כפר אתא היה הולך לפניהם בכל מקום כשמן אפרסמון, כיהודים תמימים וישרים להפליא, עושים באימה וביראה רצון קונם בלי לזוז כמלוא נימה מהמסורת הטהורה המועברת להם דור אחר דור, ולא בכדי היו רבים מגדולי וצדיקי הדור שבחרו לבוא מפעם לפעם לכפר אתא, לשהות או לשבות בקרב החסידים המופלגים ואנשי המעשה שהיו בה, להתבשם מחכמתם ולהתחמם לאורם, כאשר לא אחת התבטאו צדיקים, כי באו לחזק את תושבי הכפר ויצאו מחוזקים ביתר עוז ושאת.

"אני יכול לציין בפניכם כמה שבתות כאלו הזכורות לי בימי חורפי", אומר לנו הרה"ח ר' יעקב גשייד שליט"א, מזקני ונכבדי חסידי גור בירושלים, ענף מפואר במשפחת גשייד המפורסמת שנמנית על הגרעין הראשון של מייסדי כפר אתא. "אני מציין את הדברים בפליאה מסוימת, כי אחרי הכל מדובר היה בכפר קטנטן ונידח בצפון הארץ, שכשרצו להסביר למאן דהו היכן נמצא כפר אתא, היו אומרים לו שהכוונה היא לכפר שעל יד חיפה... ולמרות זאת הכירו הצדיקים וגדולי התורה את הייחודית הסגולית שיש לתושבי כפר אתא ובאו לשכון בתוכם.

"אני זוכר את מרן הרב מפוניבז' זצוק"ל שהגיע לשבות בכפר אתא ודרש בבית הכנסת הגדול בפני כל הקהל. היתה זו דרשה נפלאה על אהבת התורה והחובה לשקוד על דלתותיה, כשהקהל יוצא מגדרו מהנאום שנטף מור והעלה אותם לאטמוספרות לא מוכרות. אני זוכר גם את האחים האדמו"רים, רבי נחמן ורבי יוסף מאיר מספינקא, שהגיעו לשבות בכפר אתא אחרי עלותם ארצה. גם כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'חלקת יהושע' זי"ע מביאלא, היה משובתי שבת בכפר אתא בימים קדמונים".

לעתים גם היו הופעותיהם של הצדיקים מביאתו בשורה גדולה עבור הנערים הצעירים שלא היו מחוברים עדיין לדת היהודית כראוי, כפי הידוע על הנזקים הרוחניים הרבים שהיו מנת חלקן של משפחות רבות בתקופות אלו שאחרי מלחמת העולם השניה, ובבואה של דמות רוחנית רבת הוד אל הכפר השקט והמרוחק, נסחפו גם אלו בשלהבתה של השבת המתאחדת וחזרו במהרה לכור מחצבתם כבראשונה, לשמחת הוריהם הבאים בימים שראו בעיניים את נפילתם כלות ואין לאל ידם להושיעם.

תפילותיו של הסטייפלר

במהלך החיפושים אחרי קורות התקופות הראשונות של כפר אתא, התוודענו לסיפור המופלא המסתתר מאחורי חביבותו המופלגת של מרן הסטייפלר - הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל - לתושבי כפר אתא. את הדברים כהווייתם מביא הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל - אחיו של הגאון רבי שמואל שולזינגר זצ"ל רבו של כפר אתא משנת תשי"ז ועד שנת תשס"ד.

היו אלו שבועות ספורים אחרי הסתלקות מרן הסטייפלר בשנת תשמ"ה, כאשר באחד הימים צדה את עיני הגרמ"מ שולזינגר מודעה קטנה וצנועה בה נכתבו השורות הבאות: "אברכי ובני הישיבות של קרית אתא קוראים לעצרת התעוררות לרגל הסתלקותו של רבנו הקדוש ה'קהילות יעקב' זצוק"ל, זי"ע ועכי"א, דברים ישמיעו הגאון המרא דאתרא שליט"א והגה"צ המנהל הרוחני של ישיבת כפר חסידים שליט"א".

כותב הגרמ"מ שולזינגר בספרו 'פניני רבנו הקהילות יעקב':

"ולא אכחד כי מיד זרם של דמעות חמות מאד ניגר מעיניי, הטרוטות כבר מרוב בכי ודמעות בימי ה'שלושים' הנוראים הללו... זו קרית אתא אשר כמדומה כי בשנת תרצ"ט זכתה כי מרן הסטייפלר זצוק"ל ביקר בה, פשוט לשם מכירת ספרו 'קהילות יעקב' חלק ראשון, לכיסוי החובות של הוצאות ההדפסה... תושבי קרית אתא הצעירים יוכלו לשמוע פרטים על הביקור הזה מהרה"ג ר' יעקב פינקלשטיין, משפירי דשפירי קרית אתא ותלמידו של רבנו, אשר נלווה אליו אז באותו ביקור והיה לו לעזר. והנה כעת, 'אחים לי בהספידא דהתם קאימנא'! ויתכן שאפילו קוראים לזה 'אסיפת התעוררות' כפי שנכתב במודעה - 'התם קאימנא'!... שוב בא רבנו לכפר אתא, 'התם' בכפר אתא!..."

כאן חושף הגרמ"מ שולזינגר עדות אישית מטלטלת: "אני בעניי זכיתי לראות איך רבנו זצוק"ל עטוף במעילו וכובעו, אומר פרק תהלים בהתרגשות עבור הרוחניות של קרית אתא... כידוע שהיה מרן הסטייפלר אומר לכל המבקשים ברכתו או תפילתו: 'אינני יכול להתפלל עבור כל אחד ואחד בפרטיות, תשאירו כאן את השם, בערב אני אומר פרק תהלים אחד עבור כולם'... אבל קרית אתא – שאני"...

והנה הסיפור המפעים: היה זה באחד הימים, כשהטלפון צלצל בדחיפות בביתו של רבי משה מרדכי שולזינגר. על הקו היה אחיו הגאון רבי שמואל שולזינגר זצ"ל – רבו של כפר אתא כאמור. "בבקשה, לך מיד אל מרן הסטייפלר שיתפלל עבורנו שנינצל מגזירת הפקיד צר העין ממשרד הדתות", אמר לו רבי שמואל בדאגה. "חוק ולא יעבור אצלנו כי שני שוחטים יעמדו אצל השחיטה כנהוג בקהילות ישראל הכשרות מדור דור, אבל למשרד הדתות 'אין תקן' עבור זה, אנחנו משלמים זאת מכיסנו. אבל משרד הדתות עושה לנו צרות בזה ועכשיו יש איזו ישיבה בקשר לזה, ישיבה מכרעת; לך מיד לסטייפלר שיתפלל בעדנו, כשהוא יתפלל – נצליח בעזרת ד', הוא האבא שלנו וכשהוא מתפלל עבורנו, השי"ת שומע לו... כבר הרבה פעמים היה כך".

"מיד – לא הלכתי אל רבנו זצוק"ל, אלא רצתי אליו", כותב הגרמ"מ שולזינגר בספרו. "תוך שלש דקות ואני כבר יושב בחדרו הקדוש, לשכת הגזית של דורנו... רבנו זצוק"ל קורא את כל הסיפור ואומר: 'ודאי, זה הכל 'המזרחי'... כל ענין של חיזוק הדת ושמירת הדת – הוא לצנינים בעיניהם. דווקא מפני שזה 'המזרחי', אילו היה זה פקיד חילוני – לא היה אכפת לו והיה מאשר הכל, אלא מפני שזה 'המזרחי', לכן אם הם מריחים ענין של חיזוק הדת, ממילא הם צריכים להתנגד... כי זה המהות של 'המזרחי' – התנגדות לחיזוק הדת, רק קרירות ורפיון, אשר קרך... אצל 'המזרחי' מפטרים שוחט ובודק ממשרתו כדי לתת משכורת הגונה ליו"ר המועצה הדתית, וזה נקרא אצלם 'חיזוק הדת'...

"לפתע התנער מרן הסטייפלר זצוק"ל ואמר לי בהתעוררות רבתי: 'אבל הרבונו-של-עולם יותר חזק מכולם! לנו יש עצה אחת – תפילה, בואו ונגיד ביחד פרק תהלים ונתפלל להשי"ת שיעביר את רוע הגזירה מכפר עטה...' ולא המתין רבנו עד הערב לומר פרק תהלים אחד עבור כל הפתקאות והבקשות של אותו היום, אלא מיד התחיל לומר בקול רם ובהתלהבות פרק תהלים ועוד פרק תהלים, ואחר כך מלמל ומלמל ומלמל... אחר כך אמר לי: 'השם יעזור, יהיה טוב, החרדים יצליחו'... איך אמר לי המרא דאתרא אחי רבי שמואל בטלפון: 'הוא אבא שלנו, כשהוא מתפלל עבורנו – אנחנו מצליחים'..."

הבוץ על העיניים

כמו בכל מקום ברחבי העולם בו טבע הקב"ה את המושג של 'זה לעומת זה עשה אלוקים', גם בכפר אתא היו עשרות תושבים שלא שמרו על דרך התורה והמצוות, ולעתים קרובות היה מתפתחים ויכוחים בינם לבין היהודים החרדים לדבר ד' על עקרונות הדת היהודית, כאשר בראש הניצבים למלחמות הקודש היה יוצא תמיד רבו הראשון של כפר אתא, הגה"צ המפורסם רבי בנימין מנדלזון זצוק"ל, שאכן עבר ברבות הימים לקוממיות בעקבות מלחמותיו התכופות עם התושבים הציונים שלא סרו למשמעתו.

כשעלתה על הפרק שאלת צירוף הרבנות המקומית למסגרותיו של הוועד הלאומי, לחם הגר"ב מנדלזון כארי נגד מזימה זו והורה לנציגי אגו"י ופא"י במועצה המקומית שישפיעו גם על נציגים דתיים אחרים להתנגד למזימה – ולו במחיר ויתורים פוליטיים מפליגים. לא אחת כשניסו להציע לו מחוגי הרבנות הראשית, שיסכים לכהן אצלם אב בית דין רבני תמורת משכורת מכובדת ותנאים מצוינים, שיאפשרו לו להיות פנוי רוב היום והלילה ולעסוק בתורה, הגיב בטבעיות: "אבל להיכן תלך התורה הזאת"...

כשבאו מים עד נפש ואלו הרימו ראש יתר על המידה, החליט רבי בנימין לקום ולעזוב את כפר אתא לטובת הצעת הרבנות שקיבל באותם ימים מהמושב החרדי קוממיות. באותם ימים עוד לא היו במושב קוממיות כבישים סלולים ומתוקנים כפי שצריך להיות וכל הרחובות היו מלוכלכים בבוץ טובעני. כששאלו אותו התושבים על זה, מדוע עזב את כפר אתא הנקייה והמטופחת לטובת קוממיות שהיא מקום מלוכלך ומזוהם בבוץ וברפש, השיב בשנינות: "מוטב הבוץ על הנעליים בקוממיות מאשר הבוץ על העיניים בכפר אתא"... ואכן ידוע שמרן ה'חזון איש' שיבח ביותר את הגר"ב מנדלזון על מעשהו שעזב מקום בטוח והלך למקום שומם, מחמת הפריצות והריסת הדת שהיו במקום מגוריו בכפר אתא.

ובכל זאת, כשביקש הגר"ב מנדלזון לעזוב את כפר אתא, התפתחה מריבה של ממש בין תושבי כפר אתא לבין תושבי קוממיות, על 'גזילת' רבם הנערץ מתוכם... לא התקררה דעתם של שני הצדדים הנצים עד שבאו להתדיין בפני גדול הדור – מרן ה'חזון איש' זי"ע, ששמע את טענות שני הצדדים ופסק לטובת קוממיות. לימים כשהגיע רבי בנימין לשחר את פני ה'חזון איש', קיבלו החזו"א בחביבות יתירה והתעניין על כל פרט מחייו החדשים בקוממיות. בין השאר חקר מפיו האם נכונה השמועה שיחד אתו עזבו את כפר אתא כמנין יהודים - בעלי משפחות מסודרים היטב בפרנסה - שנמשכו אחריו ועברו לגור בקוממיות. כשהשיב האורח בחיוב, שאל החזו"א מה ראו לעשות ככה? והשיב רבי בנימין: "משום דאיכא דרכא אחרינא"... למשמע תשובה זו, התמלא החזו"א שמחה רבה וחיוך של אושר השתפך על זוויות שפתותיו כדרכו בכל שעת חדווה בלתי רגילה...

כ"ק מרן גאב"ד מאקווא שליט"א מספר, שהיו תושבים בכפר אתא שביקשו לנסוע לתל אביב אל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, לבקש ממנו שישכנע את רבי בנימין להישאר איתם ולא לעבור לקוממיות. "סיפר לי הרה"צ רבי דוד שאול ברסלבר זצ"ל מחשובי חסידי בעלזא בכפר אתא, שהוא עמד לנסוע יחד עם משלחת תושבים להרה"ק מבעלזא, אך משנודע לרבי בנימין על כך, פנה אליו וביקשו בתחנונים: 'ר' דוד שאול, אנא רחמו עלי ואל תעשו לי את זה, הרי אתם יודעים שהמקום בכפר אתא הוא כבר לא בשבילי'..."

ההתנגדות לקהילות נפרדות

מעורבותו של מרן ה'חזון איש' בכל הנעשה בכפר אתא היתה גדולה ורבה עד מאד, בהיותו ידיד וקרוב לרבי בנימין מנדלזון שהגיע לשאול אותו כל שאלה קטנה כגדולה ועל פיו הכרעותיו יושרו ההדורים בכל תחום ונושא. גם הנושא שהוזכר בשורות הקודמות הגיע אל שולחנו של החזו"א, מפיהם של קבוצת עולים חדשים שהתיישבה בכפר אתא ושמעו של גדול הדור מרן החזו"א הגיע לאוזנם. הם החליטו לנסוע לבני ברק לחג השבועות לשהות בצילו הטהור ובערב החג נכנסו לביתו לחזות בנועם תורתו ולהתברך מפיו. בגודל התרגשותם הם פרצו בבכי... הם לא האמינו שלאחר השואה האיומה עוד יזכו לראות יהודי בעל שיעור קומה כמרן ה'חזון איש'.

אחרי שנרגעו מסערת רוחם הלוהטת, שאל אחד הנוכחים את החזו"א: למה לא לעשות כאן בארץ ישראל קהילות נפרדות כמו שהיה בהונגריה, שליהודים הקנאים יותר היתה רבנות משל עצמם... והרי בהונגריה הדבר הציל את היהדות באופן בטוח?! השיב להם החזו"א בנועם שפתיו: "היום אין זה הזמן לעשות קהילות נפרדות! אנחנו צריכים לקרב יהודים ולהוציא יקר מזולל. הנה אם נעשה בכפר אתא קהילה נפרדת, אז ישנם יהודים שעדיין לא יסכימו ללכת לקהילה נפרדת, ואדרבה, יתרחקו לגמרי מהיהדות, ורק על ידי זה שלא נעשה קהילה נפרדת, לאט לאט אנו מקרבים אותם ליהדות".

המשיך החזו"א והסביר להם את החילוק בין ההפרדה בהונגריה למצב הנוכחי כיום בארץ הקודש: "אם אמנם בימים כתיקונם, כשבני ישראל היו כתיקונם והרפורמים באו לקלקל ולהרוס, היו צריכים לעשות קהילה נפרדת; לא כן כיום, שרויים אנו במצב של שבורים ורצוצים, צריך ללקט נשברים ולקרב עוד יהודים לתורה ולמצוות, עוד ילדים לחדר ולישיבות, ועל ידי קהילות נפרדות רק נרחק את אלו מהתורה, והרי אנחנו רוצים לקרב גם את היהודים הללו"...

והנה סיפור נפלא שנשמע מפיו של כ"ק מרן גאב"ד מאקווא שליט"א, ממנו ניתן ללמוד על המצב הרוחני העכור בכפר אתא, עמו היה אמור הגר"ב מנדלזון להתמודד כרב הכפר. "היה זה בשנותיו הראשונות של רבי בנימין בכפר אתא, כאשר לרגל סיום שנת הלימודים ערכו אז תנועת 'המזרחי' מסיבה גדולה לכל התלמידים והתלמידות של היישוב [מה שנקרא בזמננו 'מסיבת גמר']

בנוכחות אישי ציבור שונים, כשהם מזמינים אף את רבי בנימין להשתתף במעמד ולשאת דברים. הם הבינו מעצמם כי רבי בנימין לא יבוא להשתתף עמם מפני הישיבה בתערובות רח"ל, על כן הם שלחו להודיע לו כי הם מתחייבים על כך שבמשך כל זמן שהותו שם, תהיה במקום הפרדה כדת וכדין.

"נסע רבי בנימין אל מרן ה'חזון איש' ושאלו כיצד עליו לנהוג. אמר לו החזו"א כי נראה שעליו להיענות להזמנה וזאת משום שתי סיבות: א) משום שעל ידי כך ידעו הילדים הללו, שכאשר רב מגיע צריך לנהוג בצניעות ולשבת בהפרדה. ב) אמר לו החזו"א בזה הלשון: "אלוקיהם של אלו שונא זימה! - הלא כשאתה תהיה שם ותדבר דברי תורה במשך שעה אחת, אזי לכל הפחות בזמן הזה הם לא ישבו בתערובות רח"ל..."

"נענה רבי בנימין ואמר למרן ה'חזון איש': "בוודאי דבריו נכונים וצודקים, אולם הרי למחרת הם יכתבו בעיתונים שלהם שהרב מנדלזון השתתף במסיבת גמר שלהם, ושם הם בוודאי לא יציינו את העובדה שבאותה שעה היתה במקום הפרדה, הרי שיצא מזה חילול השם!..." הסכים החזו"א לדעתו וכמובן שרבי בנימין לא השתתף במסיבה... ולא בכדי התבטא פעם ה'חזון איש' על רבי בנימין: "הוא רב מהקדמונים!"...

ונסיים בעוד עובדה נפלאה שסיפר כ"ק מרן גאב"ד מאקווא שליט"א: "פעם, בעת שכיהן רבי בנימין עדיין כרבו של כפר אתא, התקיים אצלו דין תורה בסכסוך ממוני ואל הדיון הגיע ערבי אחד שהיו זקוקים לעדותו. לפליאת הנוכחים, ראו את הערבי עומד ורועד בשעת הדיון, עד שהיה צריך להשיב את רוחו כדי שיצליח לדבר באופן ברור. כשסיפרו את הדבר למרן ה'חזון איש' ותמהו בפניו על הדבר, שהרי אותו ערבי היה רגיל להסתובב בין יהודים, אמר: 'מה לכם תמהים? הרי נאמר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', ואם-כן מיד כשנכנס לדין וראה את הרב, נפל עליו מורא שמים'..."

תשעה שחקנים חזרו בתשובה

בין הצדיקים שהגיעו לכפר אתא פעמים תכופות להאציל מהוד קדושתם על התושבים, היה הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע בעל 'שומר אמונים'. זקני יוצאי כפר אתא, מספרים לנו על אחת השבתות המיוחדות שהגיעה בהזמנה מיוחדת ממספר יהודים שהתקרבו לחצרו הנלהבת וחפצו מאד שהרבי הקדוש לבוא ולעשות את השבת אצלם, ביניהם היה ר' ליפא וינקל ואחד בשם שפילברג.

כפר אתא היא כידוע סמוכה לחיפה שהיתה באותם ימים חילונית לחלוטין - עיר הפועלים, כך שבואו של אדמו"ר חסידי לכפר, היכה גלים וחברה של שחקני תיאטרון החליטה לנצל את ההזדמנות ולהתחקות אחר התנהגותו, כדי שיוכלו לחקותה לאחר מכן בפני קהל שוחריהם... הם הגיעו לכפר אתא, כחבורת שחקנים מלוכדת כדי לראות וללעוג. הם באו לתפילות והגיעו לעריכת השולחן, אך תשעה מהם לא שבו לחיפה עם צאת השבת. תשעה מהם הפכו לבעלי תשובה!...

הרה"ח ר' יחיאל רוטר הי"ו מרמת ויז'ניץ חיפה, מספר לנו גם הוא על אחת השבתות שהאדמו"ר הזקן מתולדות אהרן הגיע לשבות בכפר אתא והתאכסן בביתו של הרה"ח ר' ישראל דמבינסקי ז"ל, שהיה מקושר בלב ונפש אל הרבי. בערב שבת ביקש הרבי מאד אם אפשר לעשות עבורו עירוב סביב החצר כדי שלא ייכשל חלילה בהוצאה מרשות לרשות, ואביו הרה"ח ר' עזריאל רוטר ז"ל נעמד על ספסל וסידר את העירוב. היו אנשים שלא פרגנו לו ושילחו בו את חיציהם: 'מה פתאום הוא עושה פה עירוב? מי שמך לאיש? מה הוא כבר יודע? לדחוף שולחן ולסחוב ספסל'... [לדחוף שולחן – הכוונה למחיצה שעשה אבי ז"ל בשמחת תורה, לסחוב ספסל – הכוונה לעירוב שעשה לכבודו של הרבי]. שנים היה אבא ז"ל חוזר על המילים האלו בשחוק: 'וואס קען ער שוין? שטיפן א טיש, שלעפן א באנק'...

עובדת פלא נוספת מספרים הוותיקים מיוצאי כפר אתא, כי בית הכנסת הגדול והמרכזי בכפר היה בעבר מסגד של ערבים מוסלמים, ולאחר שהערבים עזבו את הבנין, נכנסו היהודים לתוכו לא לפני שהסירו את כיפתו המוגבהת שהיה הסמל המתועב של המבנה המוסלמי. כשהגיע הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע לשבות בכפר אתא בפעם הראשונה והתפלל בבית הכנסת, התעניין אחרי התפילה אצל המתפללים על היסטוריית המבנה ושאל: "זאגט נאר וואס איז געווען די שיהל פריר"? (מה היה בית הכנסת הזה לפני כן?), והשיבו לו שהיה זה בית תיפלה ערבי לפני שנבנה כאן יישוב יהודי. הגיב על כך הרבי ואמר: "אזוי, איך האב עס געפילט ביים

דאוענען"... (ככה, הרגשתי זאת בתפילתי)... ואז היתה התעוררות להחיש את יסודו של בית כנסת 'מחזיקי הדת' על ידי ר' ישראל דמבינסקי ז"ל.

'שבת הגדול' תרתי משמע

אחת השבתות המרוממות ביותר שנחקקו באותיות של זהב בספר דברי ימיו של כפר אתא, היא ללא ספק - שבת הגדול תשי"א, בה נערכה שבת שבע ברכות לרגל נישואי כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'חכמת אליעזר' זי"ע מסערט ויז'ניץ. "מי שהיה נוכח בשבת המיוחדת הזו היה בטוח שאפילו בגן עדן לא יהיה יותר טוב", אומר לנו הרה"ח ר' יעקב גשייד שליט"א, שזכה להשתתף בצעירותו באותה שבת. "כל הכפר רקד ושמח בעלוץ צדיקים! התפילות הנלהבות והשולחנות הטהורים שערכו האחים הקדושים מרנן ה'אמרי חיים' וה'מקור ברוך' זי"ע בצוותא חדא, אלו מחזות שלא יישכחו אף פעם, כי אפילו לילד רגיל כיום אין הזדמנות לראות מראות הוד כאלו".

"אני זוכר היטב את השולחן הטהור בליל שבת קודש שנערך עד השעות הקטנות של הלילה. ה'טיש' היה מלווה בשירים רבים מבית היוצר הויז'ניצאי והלהיב את הקהל שעלה והתעלה טפח וטפחיים בהתרוממות נשגבה. אני זוכר איך שלא רצינו שה'טיש' יסתיים וציפינו שהלילה הנפלא הזה יימשך עוד ועוד בלי סיומת... כל מי שזכה להשתתף ב'טיש' המיוחד הזה בכפר אתא, יגיד לך כמוני: 'עולם הבא אויף דייע וועלט'... הרי לא היינו רגילים לראות שולחנות של אדמו"רים בכפר אתא של הימים ההם, והנה כאן זכינו שהצדיקים עם חסידיהם הגיעו אלינו והלהיטו את נפשותינו לאורך ימים... עד היום כשאני נזכר באותה שבת, אוחזת בי התרגשות רבה של ערגה וכמיהה לאותם ימים נפלאים".

רשמיה של אותה שבת אכן נחרטו בליבם של אותם יחידי סגולה שזכו ליטול בה חלק, ולפנינו קטעים מובחרים מתוך זיכרונותיהם של בני הרה"ח ר' דוד יהודה כהן ז"ל, מדמויות ההוד ומאישי החסד של כפר אתא בימים ההם, מה שסיפר להם אביהם על השבת ההיסטורית בהשתתפות האחים הקדושים לבית ויז'ניץ: "לרגל הופעתם של הצדיקים בכפר אתא, שמחתו של אבינו היתה ללא שיעור, על שזכה לחוויה נדירה מעין זו, לשהות שבת שלמה במחיצתם של שני הצדיקים ולשאוב מלוא חופניים התעלות רוחנית של 'מעין עולם הבא'. אבא לא ויתר על אף חלק מהשבת המרוממת הזו ותיאר בפרוטרוט על כל מהלך השבת.

"עת נטו צללי ערב ואווירת השבת אפפה את היישוב, התקבצו ובאו כל קהל הקודש לבית הכנסת הגדול שבמרכז היישוב. לתפילת 'קבלת שבת' עבר לפני התיבה מרן ה'אמרי חיים' שהרעים והלהיב בקולו הנעים והערב שלא מעלמא הדין. לאחר התפילה עבר הקהל בסך לפני הצדיקים לברכת 'שבתא טבא' ומיד לאחר מכן הזדרז אבינו ושם לדרך פעמיו. היה עליו ללכת כברת דרך די ארוכה עד למעונו לסעודת ליל שבת ומיד לשוב לעריכת השולחן הטהור".

כפר אתא של אותה תקופה היה חשוך לגמרי בלילות ועלטה מוחלטת שררה בחוצות. "למגינת לבו לא מצא אבא שותף ללכת אתו ל'טיש', היות ואף אחד משכניו לא הסכים ללכת ולחזור באישון לילה בדרך שבאותם ימים היתה מדבר שממה. בלילות התהלכו תנים וכלבים אימתניים, הדרכים היו ללא תאורה והיה פחד גדול ללכת לבד בלילות, אך עם כל זאת לא השגיח אבא לכל זה והלך לבדו.

"בהתרוממות הנפש ובכיליון עיניים עמד הקהל וחיכה לכניסתם של האחים הקדושים לערוך את ה'טיש', ובהגיע הרגע המיוחל, עת נכנסו הצדיקים לבית המדרש, הושלך הס ומיד החלו לזמר את הניגון המפורסם והמרגש 'גוט שבת, שרייט-דזשעט יודעלעך גוט שבת'. אבינו וכן רבים מתושבי המקום שטרם טעמו טעמה של שבת המלכה בחצר הקודש ויז'ניץ, הורידו דמעות כמים מרוב התרגשותם לנוכח מראות ההוד שהיו מנת חלקם בשעות הארוכות של עריכת השולחן הטהור. כך עמד הקהל רתוק מתוך התרוממות והתעלות הנפש כמעט עד אור הבוקר".

ר' דוד יהודה כהן ז"ל היה מספר לבניו, שמרן ה'אמרי חיים' לימד את הקהל את הניגון העתיק 'חסל סידור פסח כהלכתו' וזימר אותו כמה פעמים. "אבא ז"ל שהיה ניחן בחוש נגינה והיה מיטיב נגן, קלט מהרה את הניגון ובמשך עשרות שנים היה שר בהתקרב חג הפסח ניגון עליז זה בהתרגשות מיוחדת בהשפעת שבת נעלה זו", מציינים הבנים ברגש רב. "לאחר עריכת השולחן שהסתיים לפנות בוקר, נאלץ אבא לשוב לבדו לביתו בחושך ובאפילה, ובדרך לכתו נתקל בעדר תנים גדולים וכל גופו רעד מפחד, אבל היה

מוסיף תמיד כשסיפר על שבת זו, שהכל היה כדאי לעבור פחדים אלו בדרכו הלוך ושוב, וחלילה לא להחמיץ שעות נעלות ונשגבות אלו"...

במסגרת:

ניצוצות של אש מהנהגתו הרחימאית של הגה"צ רבי בנימין מנדלזון זצוק"ל בכפר אתא

בהשגחה פרטית התגלגלה לידינו שיחת קודש אפופת הוד, בה ישבו סביב שולחן אחד, כ"ק מרן גאב"ד מאקווא שליט"א והגה"צ רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א גאב"ד קוממיות-ירושלים, לעלות זכרונות הוד בשולי אדרתו המופלאה של הגר"ב מנדלזון זצוק"ל, בתקופת היותו רבו של כפר אתא. לפנינו פנינים נבחרים המוגשים כאן על שולחן מלכים:

הגרי"י מנדלזון: בתקופת נשיאותו בכפר אתא, כאשר רבים מניצולי המלחמה התיישבו בה עם עלייתם ארצה, קיבלם אאמו"ר זצוק"ל בזרועות פתוחות ויגע רבות עבורם שיזכו להקים בתים חדשים ונאמנים בישראל. הוא הכניס לחופה כשישים-שבעים משפחות מהם ודאג עבורם לשידוכים הגונים ועמל רבות להשיאם בדרך כבוד. רבים היו אז שחזרו מן המלחמה שבורים בגופם ורצוצים בנפשם ולא רצו לחשוב כלל על הקמת בית חדש בישראל, אך אבא היה מדבר על לבם, מעודד ומחזק את רוחם ומסייע בעדם להתנער מתוך האפר ולהקים דורות חדשים לשם ולתפארת.

גאב"ד מאקווא: הוא רק חיתן אותם? הוא הרי גידל אותם ממש! הודות לדמותו הטהורה של רבי בנימין הם נשארו יהודים. כשהגיעו הפליטים שבורי הלב מהאוניות ובאו לכפר אתא, באיזה מראה הם נתקלו לראשונה? הם ראו את הרב כשהוא גורר עצים ברחובה של עיר כדי לחמם את המקווה!... המחזה הזה השפיע עליהם עמוקות כי הם ראו את הנאמנות של הרב ואת המסירות שלו באמת בשביל אידישקייט. הדבר האמיתי הזה חלחל עמוק לתוך נשמתם וגרם לרבים לחזור לדרך האבות ממנה התרחקו בצוק העיתים. אותם יהודים הקימו בהמשך דורות ישרים וצאצאיהם כיום הם מהמשפחות החשובות של היהדות החרדית. כל זה מכוחה של פעולת אמת אחת.

אחד הנוכחים: הרה"ח ר' יוסל אלטמן ז"ל, מתושבי כפר אתא ומפליטי המלחמה, סיפר, שכשהוא זכה להקים את ביתו אחר המלחמה, ערך רבי בנימין בשבילם 'שבע ברכות' כל ערב. "ומה אתם חושבים? – שאל-אמר ר' יוסל - וכי הרב נתן שם כל כך הרבה אוכל? הרי היה אז בקושי לחם לאכול, הרב נתן אפוא את הלב! את כל ליבו העניק לנו הרב באותם ימים!"...

גאב"ד מאקווא: סיפר לי הרה"ח ר' דוד ישעי' שייקביץ ז"ל, סגן ראש המועצה בכפר אתא דאז, שהיה מעריץ נלהב מאד של רבי בנימין ועמד על ימינו בכל פעולותיו, שבשעת מלחמת השחרור כשהיתה סכנת נפשות של ממש לנוע בדרכים והאפשרות היחידה היתה לנסוע עם משוריין צבאי, קרא לו רבי בנימין וביקש ממנו בקשה נועזת: 'אנא ממך, תסדר לי טנק שיבוא לכאן להסיע אותי אל המחנה הצבאי הגדול הסמוך, רוצה אני לדבר שם דברי חיזוק'... ר' דוד ישעי' לא נרתע מקושי המשימה וסידר שיבוא רכב צבאי לקחת את הרב ואף התלווה יחד עמו בנסיעה. כשרבי בנימין הגיע למחנה שם, קרא אליו את אחד מהחיילים הרבים, נתן את ידו על כתפו בידידות ופתח עמו בשיחה לבבית ביותר. וכך, במשך שעה ארוכה הוא טייל עמו במחנה הלוך ושוב, כשהוא מרעיף על נפשו טללי חיזוק, דיבורי אמונה ובטחון. רק לאחר שעה ארוכה נפרד הימנו הרב לשלום וביקש לחזור הביתה.

בדרכם חזרה לא היה יכול ר' דוד ישעי' להסתיר את פליאתו, הוא היה בטוח כל העת שהרב עומד לשאת דברים בפני ציבור ענק והנה עתה מתברר כי הנסיעה היתה ממוקדת לצורך חייל בודד. הוא תמה אפוא בפני הרב: 'וכי בשביל אדם אחד היה צריך הרב לטרוח את כל הטורח הגדול הזה, להביא טנק ולהיטלטל בדרך המסוכנת?'... נענה לו רבי בנימין: 'הבה ואבינך, היהודי הזה הוא ניצול שואה מפולין, זה עתה הוא חזר מחמש שנים איומות ונוראות, שבור ורצוץ הוא בגופו ובנפשו מכל אשר עבר עליו. עוד לא הספיק לנשום לרווחה בארץ ישראל וכבר נשלח שוב ללחום ולסכן את חייו, כמה גדול הוא צערו וכאבו של אדם זה. לכן אפוא נסעתי במיוחד אליו לחזק ולאמץ את לבבו שלא ייפול לייאוש ועצב חלילה'.

הגרי"י מנדלזון: ר' דוד ישעי' היה אכן בעל מסירות נפש עצומה עבור כל העניינים של אאמו"ר זצוק"ל. לעת זקנתו של ר' דוד ישעי' נכנסתי פעם לבקרו ושאלתיו, מה עמד מאחורי מסירות נפשו הנפלאה תמיד עבור כל דיבור של אבי? הוא ענה לי: 'וכי לזו אתה קורא מסירות נפש? זה לא היה מסירות נפש... זה היה פשוט 'א מחיה' ותענוג להימצא במחיצתו של הרב. אתן לך דוגמא - הוא

אמר לי - כאשר הרב היה מצווה עלי לעשות איזה דבר ציבורי, אם היתה הפעולה מצליחה אזי הרב היה נותן לי על זה את מלוא הקרדיט, למחרת הוא היה מכריז על כך בבית הכנסת לעיני כל עם ועדה: 'דוד ישעי' עשה כך וכך בהצלחה מרובה ויישר כוח לו על פעלו הגדול!', אך כאשר אירע והפעולה לא הצליחה, היה אז הרב מנכס את הכישלון לעצמו, הוא היה אז דופק על הבימה ואומר לציבור: 'רבותי, דוד ישעי' אינו אשם בכלום, אני הוא זה שיעצתי לו לעשות זאת, האשמה תלויה רק בי...'